اختر

مطبعه و اداره خانهٔ ﴿ اختر ﴾ در خان والده در دائرهٔ مخصوصه است درکارهای متعلق باداره به آقا محمد طاهر رجوع میشود ٠

اسامیٔ وکلای کرام در ممالك دور و نزدیك کاهی درصفحهٔ آخرین نکاشته خواهد شد ٠

روزچهارشنبه ۱۰ ربیع‌الاول سنه ۱۲۹۸
۲۸ کانون‌ثانی رومی سنه ۱۸۸۱

﴿ تعرفهٔ بدلات سالیانه ﴾

دارالسعادهٔ اسلامبول ۰۳ مجیدی سیم
دیکر ممالك محروسهٔ عثمانیه ۷۵ قروش صاغ
ممالك محروسهٔ ایران ۲۵ قران
ممالك هندوستان و بنادر ۱۵ روپی نقره
ممالك روس و قفقاز ۱۵ روبل کاغذی
ممالك اروپ و عربستان ۲۵ فرانك
یك نسخه ٦۰ پاره‌است
اجرت پوست همه جابعهدهٔ اداره است ٠

﴿ این نامه ازهر کونه وقایع و اخبار و از سیاسیات و پولیتیك و علم و ادب و دیکر منافع عامه سخن می کوید ٠ هفتهٔ یکبارطبع می‌شود ٠ اوراق و نوشتجات سود مند را بامتنان می پذیرد ٠ درنوشتن کاغذهایی که ازخارج میرسد اداره آزاداست ٠ کاغذی‌را که نوشته نمی شود صاحبش نباید استرداد بکند ٠ کاغذهایی که پول پوست ندارد قبول نخواهد شد ٠ ﴾

تلکرافها

﴿ ازلندن ۳ ربیع‌الاول ﴾ دیروز طرف مغرب درمجلس مبعوثان (سیر چارلس دیلك) مستشار وزارت خارجیهٔ انکلستان درجواب سؤالی کفته است که ٠ از فقرهٔ اجتماع مجلس کونفرانسی که متصور بود در اسلامبول منعقد بشود صرف نظر کرده شده است ولی سفرای دولتهای بزرك برای انجام دادن مسئلهٔ یونان بطور مصلحانه با بابعالی بمذاکرات خواهند پرداخت ٠

﴿ ازبلکراد ٥ ربیع‌الاول ﴾ در باب ساختن راههای آهن صربستان امروز درمیان حکومت صربستان و کومپانیٔ (اونیون‌ژنرال) مقاوله‌نامهٔ بسته‌شده است ٠

﴿ ازلندن ٦ ربیع‌الاول ﴾ درمجلس مبعوثان لایحهٔ نظامنامهٔ که از جانب حکومت در باب نکاهداری مال‌وجان در(جزیرهٔ ایرلاند) نوشته شده‌بود باردوم‌مطرح مذاکره کردید٠ مذاکرات مذکور خیلی مدققانه وبطور جدی‌بود٠ چون مذاکرات بطول انجامید مجلس مذاکرات را تعطیل نموده بوقت‌آخر کذاشت ٠

﴿ ازبرلین ایضاً ﴾ مسیو کوشن‌سفین کبیر انکلستان که دوباره باقامت در اسلامبول مامور است باینجا (برلین) وارد شده امروز دراینجا اقامت‌خواهدنمود ٠

کونت‌هاچفلید سفیرالمان مقیم اسلامبول نیز امروزرا وارد برلین خواهد شد ٠ این هردو سفیر با پرنس بسمارق ملاقات خواهندنمود ٠

﴿ ازلندن ایضا ﴾ ازجانب سی وپنجنفر ازاهالی جزیرهٔ (ایرلاند) که درمجلس مبعوثان سمت اعضایی داشته وازمجلس بیرونشان کرده بودند بیانامهٔ‌خطاب باهالیٔ جزیره مذکور نشر کرده‌شده ضمنا اهالی‌را بحرکات مصلحانه وصبر وثبات درنیات‌خودشان سپارش نموده‌اند ٠

﴿ ازلندن ٥ ربیع‌الاول ﴾ دیروز در آغاز اجتماع مجلس مبعوثان مستشار وزارت خارجیهٔ انکلستان درجواب سؤالی کفته‌است ٠ اینکه شایع‌شده‌بود دولت انکلیس درباب مسئلهٔ‌حدود یونان خود منفردا درنزد بابعالی تبلیغات بعمل آورده‌است بی‌اصل‌است ٠

مسیو کوشن سفیر فوق‌العادهٔ انکلستان دوباره مامور باقامت دراسلامبول شده دیروز ازاینجا (لندن) بجانب‌اسلامبول عزیمت نموده است ٠

﴿ ازاتن ٦ ربیع‌الاول ﴾ بموجب لایحهٔ قانونامهٔ که ازجانب‌حکومت‌یونان بمجلس‌مبعوثان دادهشده‌است درهمین سال ۱۸۸۱ میلادی‌مقدار عساکری یونان هشتاد ودو هزار وهشتصد وبیست ویکنفر خواهدبود ٠

﴿ ازلندن ٤ ربیع الاول ﴾ دیروز مذاکرات مجلس مبعوثان تاچهل وسه ساعت طول‌کشید ٠ پس‌ازآن مذاکرات مجلس‌ازجانب رئیس تعطیل شده درخلال این حال واقعهٔ‌غریبی روی‌داده‌آنانکه ازعضو مجلس‌مبعوثان‌وازاهالی (ایرلاند) بودند متفقا ازمجلس بیرون شدند ٠

لایحهٔ قانونامهٔ که‌در باب نکاهداریٔ مال وجان (درجزیرهٔ ایرلاند) ازجانب حکومت بمجلس داده شده‌بود بعدازمذاکرات طولانی باکثریت یکصد وچهل وپنج‌رای پذیرفته‌شده پس‌ازآن مسیو کلادستون برئیس مجلس مبعوثان اظهارنمودکه٠ رخصت مذاکرات‌مجلس‌بموجب نظام منوط بحاضر بودن مقدار ثلثان اعضااست رئیس مجلس نیز بشرط اجتماع نمودن بعدازظهر مجلس‌را تعطیل نمود ٠

بنابراین کسانیکه ازعضو مجلسٔ وازاهالی (ایرلاند) بودند این حرکت‌رئیس‌را مورد مؤاخذه نموده تاخیر اجتماع مجلس‌را تکلیف نمودندولی‌تکلیف‌آنان پذیرفته‌نشد٠

﴿ ازمصرقاهره ۳ ربیع‌الاول ﴾دوفوج ازعساکر مصر بوزیر جنك اظهار عدم انقیاد ونافرمانی نمودند ٠ بنابراین وزیرجنك نیز ازمامورییت خود استعفا نموده جناب مستطاب خدیو مصر هم‌بملاحظهٔ رعایت آسایش استعفای اورا پذیرفته‌است ٠

﴿ ازمصر قاهره ایضاً ﴾ محمودسامی پاشا بوزارت جنك معین کردید ٠ افلاطون پاشا مستشار وزارت‌جنك‌درهنکام شورش کی‌زخمدار شده‌است ٠

﴿ از پاریس ٤ ربیع‌الاول ﴾ درمجلس مبعوثان (مسیوانتونن‌پرو) در باب پولیتیك خارجیه ازوزیر خارجیهٔ فرانسه پاره ایضاحات خواسته پس ازآن‌وضع پولیتیك در بار فرانسه‌را در باب مسئلهٔ یونان بسختی مورد مؤاخذه نموده است ٠

وزیر خارجیه درجواب مومی الیه بیان نموده است که • پولیتیك فرانسه پیوسته مایل بصلح جویی وآسایش پروری است •

بنابراین (مسیولامی) که ازاعضای سمت دست چپ است آغاز بسخن نموده حرکات جنگجویئ یونانستانرا مؤاخذه نموده ضمنا یونانستانرا سپارش نموده است که بهتر ازتدارکات جنگ آن است که بنصایح خیر خواهانهٔ اروپ بازگشت نماید • علاوه براینها گفته است که امید وارم مسئلهٔ یونان باهمهٔ اینها بصلح ومسالمت انجام پذیر بشود •

پس ازاین درمجلس مبعوثان باتفاق آرا موضع پولیتیك وزیر مشارالیه پذیرفته شده است •

﴿ ازاتن ۸ ربیع الاول ﴾ دراجتماع دیروزیئ مجلس مبعوثان (مسیو مسیرنی) ازحکومت خواهش نموده است که • صورت نوشتجاتی را که در باب قرار قطعی دادن مسئلهٔ حدود یونان ردو بدل شده است بمجلس مبعوثان داده آید •

مسیو کوموندروس رئیس وزرا درجواب اظهار داشته است که • اکنون را مشغول اینکونه مذاکرات شدن غیر مناسب است • پولیتیك ومسلك در بار یونان عبارت ازخواستن اجرای قرار داد کونفرانس برلین است • حال آنکه ازروز یکه من بریاست وزرا معین شده ام هیچگونه نوشتجاتی دراینباب ردو بدل نشده است •

پس ازآن رئیس مشارالیه بیان نموده است که (چون اروپ هوا خواه منافع یونانستان بنظر میآید ومارا بعدم تعجیل وصبر وتانی سپارش میکند • پس مارا است که نصایح اروپرا در اینباب پذیرفته ازصوابدید آن تجاوز ننمایم) ودرراه خدمت بمنافع وطن نیات اروپرا پیروی نموده اهمیت این مطلب را ازنظر دور نکنیم •

کاغذی که دراخبار نامهٔ (کورسپوندانس دو پوست) از زبان مسیو کوموندروس بوزیر خارجیهٔ فرانسه نوشته شده بود بکلی ساخته و بی اصل بوده است •

﴿ ازبرلین ۸ ربیع اولال ﴾ مسیو کوشن سفیر انکلیس روزشنبهٔ گذشته بهمراهی (کونت هاچفیلد) سفیر اسلامبول از پرنس بسمارك دیدن نموده پس ازمذاکرات طولانی وداع نموده بعد از آن بحضور اعلاحضرت ایمپراتور المان داخل شده پس ازادای رسم وداع بعزم اسلامبول بوین عزیمت نموده است •

سفیر مشارالیه دروین با (بارون هیمرلی) وزیر خارجیهٔ اوستریا نیز ملاقات خواهد نمود •

﴿ ازلندن ۹ ربیع الاول ﴾ سیر چارلس دیلك مستشار وزارت خارجیهٔ انکلستان درمجلس مبعوثان درجواب سؤالی گفته است که • درباب انجام دادن مسئلهٔ حدود یونان تصورات تشکیل یك مجلس کونفرانس را دراسلامبول هیچیك ازدولتها نپذیرفته است • ولی تکلیف آخری بابعالی را همهٔ دولتها مطرح مذاکره نموده بدقت رسیدگی مینمایند •

﴿ ازبرلین ۸ ربیع الاول) دراینجا کیفیت ملاقات ومذاکرات مسیو کوشن سفیر انکلستان و (کونت هاچفلید) سفیر المان را که باپرنس بسمارك نموده اند خیلی اهمیت داده میشود • کونت هاچفلید در پانزدهم همین ماه فوریهٔ فرنکی باسلامبول عزیمت خواهد نمود •

خبرهای آخری که ازاتن رسیده است دردوائر دولتی ومجلس مبعوثان برلین موجب اطمینان قلب ازعدم اخلال صلح وآسایش شده است •

﴿ توجیهات ﴾

متصرفیئ بیروت بانضمام رتبهٔ (بیکلر بیکی کریئ) روم ایلی بعهدهٔ سعادتمآب نجیب پاشا متصرف سابق سنجاق (صاروخان) • توجیه فرموده شده است •

عنوان سفارت سنیهٔ (رؤم) پای تخت دولت ایتالی بسفارت کبری برتری داده شده بسعادتمآب استفناکی افندی سفیر آنجا نیز صنف اول رتبهٔ اولی احسان فرموده شده است •

داخلیه

جناب دولتمآب عبدالرحمن پاشا والیئ سابق بغداد بدرسعادت واردشده است •

دراخبار نامهٔ (امپرسیال) منطبعه (ازمیر) دیده شد •

اینروزها سوقیات لشکری در اینولا بکمال کرمی برقرار است • ازده روز باینطرف باواپورهای همایون (مجیدیه) و(طائف) و(عسیر) زیاده برده هزار نفر ازعساکر شاهانه فرستاده شده است • بجای عساکر مرقومه نیز هرروز از (آیدین) و (آلاشهر) وسایر نواحی عساکر وارد میشود • عساکر مرقومه همه روز مشغول مشق وتعلیم میباشند • مقدار این عساکر پس ازرسیدن نفرات اناطولی اده برسی هزار نفر خواهد شد •

در باب مسئلهٔ یونان درمیان دولتهای بزرك درتفصیل مذاکرات تاکنون اتفاق حاصل نشده است بهمین مناسبت دراینباب بسفرای دولتهای مشارالیهم که دراسلامبول اقامت دارند هنوز دستورالعمل وارد نشده است • گذشته ازاین از پذیرفته شدن تکلیف آخریئ باب عالی نیز ازدولتهای اروپ تاحال بابعالی را بطور رسمی خبری نرسیده است •

مع ذلك برای انجام دادن مسئلهٔ هیئت سفرا بابعالی بطور نیم رسمی بیان نموده اند که • قفرهٔ اقدام بمذاکرات مسئله درمیان حکومت سنیه وسفرا اساسا پذیرفته شده است • ولی درمیان دولتها تاچندروز دیگر دراین خصوص مخابرات ردوبدل خواهد شد •

از قفرهٔ پذیرفته شدن تکلیف آخریئ بابعالی معلوم نیست ازجانب دولتها بابعالی را بواسطهٔ یك کاغذ مشترك اطلاع داده خواهد شد • یا اینکه هر یك ازدولتها بواسطهٔ سفیر خود از پذیرفته شدن تکلیف مذکور خبر خواهد داد ؟ در باب مذاکرات نیز آیا یك پروتوکولی ترتیب داده خواهد شد ؟ یا اینکه هر یك ازسفرا جداگانه (راپورتی) برای اطلاع دولتهای متبوعهٔ خود شان خواهند نوشت ؟

در باب این مواد هنوز ازجانب دولتها قراری معین نشده است • بنابراین معلوم نیست مذاکراتی که دراینباب بعمل خواهد آمد بچه نام وعنوان یاد کرده خواهد شد •

چنانکه عنوان کونفرانس دادن باین مذاکرات ازجانب دولتها پذیرفته نشده است در کلمهٔ (مکالمات) نیز اتفاق افکار حاصل نکردیده است • (وقت)

روزنامهٔ (مسنجر) میگوید • از جانب حکومت سنیه درمقابل ذخائر انبارهای دیوانی مقرر بود از (مسیو ظریفی) وشرکای او معادله دویست هزار لیرای عثمانی استقراض بشود • ولی

ازمذاکرات استقراض مذکور نتیجهٔ حاصل نشده است . زیرا قرض دهندکان در باب استقراض مذکور تکلیف نموده اند که . ذخائر مرهونه در زیر تصرف ونظارت آنان باشد . حکومت سنیه نیز این تکلیف را نپذیرفته است .

قرهٔ استقراض یکصد هزار لیرای عثمانی درمقابل حاصلات پل (غلطه) که درمیان حکومت سنیه و (مسیو موراندو) نزدیك بانعقاد بود نیز بتاخیر افتاده در مقدار فائض آن تکالیف طرفین سرنگرفته مقاوله بهم خورده است .

در باب همین استقراض یکصد هزار لیرا با (مسیو مینیه) که خواهان امتیاز معادن زغال است نیز سخن درمیان بوده است . موعی الیه اظهار نموده است که . هرگاه امتیاز معادن زغال ازجانب حکومت سنیه باوداده شود مبلغ مذکوره را درمقابل آن بحکومت سنیه خواهدداد . بنابراین درخصوص شرائط امتیاز معادن مذکور مقرر بوده است درکومیسیون عالی که درتوپخانهٔ عامره منعقد میشود مذاکرات ورسیدکی بعمل آورده شود .

واپور همایون (سلانیك) نیز روزشنبهٔ گذشته ازدرسعادت خیلی مهمات جنك گرفته بجانب سلانیك عزیمت نموده است .

روزنامهٔ (ماسیس) بموجب کاغذی که ازوان به پاتریکخانه رسیده است میکوید . آکرادی که از خاك ایران گریخته اند بارمنستان برگشته بدهات (اخباق) و(شاداق) و(موقانس) که ازمضافات وان است ریخته اند . مامورین دولت علیهٔ عثمانی آنانرا بنام مهاجر!!! جبرا بخانهای اهالی ازمسلمان وارمنی مهمان میدهند . چون دهات مذکور ازسال گذشته دچار قحط وغلا شده اند هنوز از صدمات قحط رها نشده بودند که گرفتار این بلیه گردیده اند هرگاه کار بدینمنوال بگذرد بیش ازپیش موجب پریشانی وخسارت اهالی خواهد گردید .

روزنامهٔ (مسنجر) مینویسد . ولایت (درسم) که تازه تشکیل یافته است محالات (مازکرد) و(کوریجان) و (اواجیق) را دارا خواهد بود . فکری پاشا که بوالیگری آنجا معین شده است هنوز مشغول ترتیبات وتشکیلات آنجا است .

بموجب خبرهای تازه که ازکردستان رسیده است شیخ عبیداه در (مرغوان) یك قسم بساط دربار بجبههٔ بخود برداشت نموده است . ازجملهٔ نزدیکان ومشاوران اویکی پهلول پاشای بایزیدی . ودیکری ازاهل وان (تیولك اوغلی) کرداست . ازاهل قارص پسران (ددهخاتون) وازساوجبلاغ لطفاه بیك وبرادران او وجمعی دیکرازرؤسای اکراد است .

دریك مجلس رؤسای اکراد [(حزو) آقارا عموما بریاست لشکری برداشته اورا لقب سپهسالاری داده بدآن عنوان نام میبرند .

بجناب افخم (مسیو کره وی) رئیس جمهوری فرانسه یکقطعه نشان مرصع عالی عثمانی .

بمسیو (ژول فری) رئیس وزرای فرانسه نخستین درجهٔ نشان عالیٔ مذکور . بمسیو (بارتلمی سنت ایلر) وزیرخارجیهٔ دولت مشارالیها نیز یکقطعه نشان عالیٔ عثمانی ازدرجهٔ اول اعطا فرموده شده است .

روز شنبهٔ گذشته جناب جلالتمآب معین الملك سفیر کبیر ایران بدائرهٔ وزارت ضبطیه عزیمت نموده باجناب وزیرضبطیه ملاقات نموده پس ازآن بدائرهٔ امانت شهر تشریف برده باجناب دولتمآب مظهر پاشا امین شهر (یکلر بیکی) نیز ملاقات نموده است .

فردای آنروز جناب سفیر مشارالیه بسفارتخانهٔ فرانسه عزیمت وباجناب سفیر فرانسه مدتی ملاقات کرده اند .

سعادتمآب رجب پاشای فریق کوماندان سابق اردوی همایون ششم روزشنبهٔ گذشته بدرسعادت وارد گردیده است .

اخبارنامها مینویسند . ایتروزها ازجانب اعلاحضرت ایمپراتور المان بدستخط خودشان نامهٔ باعلاحضرت اقدس پادشاهی فرستاده شده نامهٔ مذکور بواسطهٔ مصلحتکذار دولت مشارالیها بحضور همایون ملوکانه تقدیم شده است .

روز نامهٔ (وقت) میکوید . ارجانب حکومت سنیه مقررشده است قوانین ونظامات عسکری را در بارهٔ اهالی اسلامبول ونواحی وملحقات آن نیز تعمیم داده شود چنانکه ازاهالی مسلم درسعادت ونواحی عسکر گرفته میشود ازتبعهٔ غیر مسلم نیز بقاعدهٔ مقرره وجه بدلات عسکری گرفته خواهدشد .

نیز اخبارنامهٔ مذکور میکوید . بجهة جابجانمودن پاره احتیاجات معجل خزانهٔ جلیله ازتبعهٔ دولت علیه ازهر یك نفر ازیك مجیدی تاشش مجیدیٔ نقره بنازه کی مبلغی بنام بده کرفته شده ازصاحبان املاك نیز مبلغی بنام استقراض کرفته خواهد شد که درثانی ازبده املاك بحساب دیوان محسوب بشود .

عطوفتمآب حیدر افندی وزیر پوست سابق برای تحدید حدود ایران بسمت کومیسریٔ فوق العاده بجانب (وان) عزیمت خواهدنمود . روزنامهٔ وقت میکوید . دراینباب ازجانب بابعالی بمشارالیه دستورالعمل مخصوص داده خواهدشد .

اخبارنکار (اختر) ازمصر قاهره مینویسد . پس ازدههٔ ماشورا حضرات معتبران تجار ایران بریاست جناب مقرب الخاقان میرزا احمد خان جنرال قونسل دولت علیهٔ ایران برای ساختن یك تکیهٔ (حسینیه) مجلس مشورت منعقد نموده بمذاکرات پرداخته اند که . مانند انجمن (حسینیهٔ) اسلامبول انجمنی تشکیل داده دفتر اعانهٔ برای این کار خیر که موجب سربلندیٔ دارین است بازنموده بجمع آوری وجه اعانه پردازند . ازقرار یکه مخبر اختر نوشته اند حضرات اهالیٔ ایران مقیمین مصر عموما ازتاسیس این انجمن اظهار خشنودی می نموده اند چنانکه امیدواری بوده است که دراین نزدیکی این کارخیر ازقوه بفعل آید .

﴿ اختر ﴾

این خبر بهجت اثر مارا وجمیع محبان اهل بیت طاهرین را موجب کمال مسرت وخشنودی کردید . مؤسسین این مجلس جلیل را ازز بان عموم ملت وهموطنان باغیرت بنام اسلامیت وانسانیت تبریك وتهنیت می نماییم . وتوفیقیابیٔ ایشان را دراین مقصود مقدس ازخدای خواهانیم .

پیروی واشتراك ایشان به نیات مقدس انجمن (حسینیهٔ) اسلامبول ازجملهٔ مقدمات موفق شدن ایشان است . چون اکنون را ازوضع مذاکرات انجمن واساس مطلب بطور لائق آگاهی نداشتیم بدین مختصر غیرتمندان وطن را مژده داده برای اشتراك دراین کار خیر که موجب مثوبات کونین است عموم ابنای وطن را یادآوری کردیم ودرثانی هرچه دراینباب اطلاع حاصل نمودیم بجهة آگاهی همکنان ثبت صحائف اختر خواهیم نمود .

اخبار نامهٔ (العصر الجدید) منطبعهٔ (اسکندریه) که بلغت عرب بیرون میاید درباب عصیان اکراد میکوید .

کویا بابعالی را اشکالات سیاسی که بادولتهای اروپ درمیان دارد کافی نبود که ازفقرهٔ وقوعات اکرادنیز یك مسئلهٔ تازهٔ سیاسی درمیان دولت ایران حاصل شد که دارای اهمیت است .

مطالعه کنندکان روزنامهٔما (العصرالجدید) ازفقرهٔ تجاوز وتعدی اکراد وازظفر یابی لشکر ایران برآنها وهزیمت آنان ازمقابل ایرانیان و پناه برد نشان بخاك عثمانی اطلاع دارند .

درنسخهای کذشتهٔ خودمان (العصرالجدید) نوشته بودیم که دولت ایران عقوبت اکرادی را که بخاك عثمانی پناه آورده اند ازدولت عثمانی طلب میکند درثانی ازمطالعهٔ اخبارنامها ازتفصیل این مطلب آگاهی حاصل نمودیم ومعلوم میشود دولت روس نیز دراجرای تکالیفی که دولت ایران دراینباب از بابعالی خواسته است همراهی بادولت مشارالیها میکند . این است که سفیر دولت ایران مقیم اسلامبول اجرای این تکالیف سه کانهٔ ذیل را بموجب دستورالعمل دولت متبوعهٔ خود ازبابعالی میخواهد .

﴿ صورت تکالیف ﴾

نخست . اینکه تسلیم کند بابعالی بدولت ایران شیخ عبیداه وفرزند اورا که تحریك وتشویق کنندکان اکراد بودند .

دوم . ردکند بدولت ایران حمزه آقارا که باچهارده هزار نفر سوارهٔ اکراد از سطوت عساکر ایران کریخته وبخاك عثمانی ملتجی شده اند .

سوم . بابعالی تعجیل کند درخصوص بازکرفتن اسلحه ازاکراد تبعهٔ عثمانی که در اشتعال نائرهٔ فتنه شریك اکرادایران بوده اند .

شرائط فوق را سفیرایران از بابعالی بموجب دستورالعمل دولت متبوعهٔ خود میخواهد ولی ازجانب بابعالی تاکنون در اینباب جوابی داده نشده است وازاینفقره اضطراب درمیان اهالی درسعادت حاصل شده است . وارباب پولیتیك وسیاسی دراینباب هزارکونه سخن بمیان میاورند . ولی مظنون است که دراینباب سر پنهانی بوده باشد که دراین نزدیکی بظهور برسد و دارای اهمیت بزرك باشد .

﴿ اختر ﴾

ازقراراطلاعی که ما حاصل نمودیم درفقرهٔ نخستین تکالیف سه کانه رفیق ما کرامی روزنامهٔ (العصرالجدید) اشتباه نموده است زیرا دولت ایران تسلیم شیخ شریر وفرزند اورا ازبابعالی نخواسته است بل نفی وتبعید آنان را ازسرحد برای برداشته شدن فتنه وشرارت از بابعالی خواسته است . چه تاشیخ ومتعلقان اوپس ازاین همه خونریزی وخرابی درسرحد باشند هیچوقت فتنه وفساد ازآن صفحات کم نخواهدشد .

خارجیه

از جانب اعلا حضرت ایمپراتور روس بمناسبت تسخیر وضبط (کوك تپه) بجنرال اسکوبلف کوماندان لشکر آنسامان یکقطعه نشان (سن ژورژ) اعطاشده منصب اورا نیز بنخستین درجهٔ جنرالی برتری داده بجهة همین مظفریت برترکانان بواسطهٔ تلکراف از جنرال مشارالیه اظهارخشنودی وتشکرنموده است .

اخبارنامهٔ (استاندارد) بموجب کاغذوقایع نکار پترسبورك میکوید . دولت روس اکنون را درسمت آسیای میانی زیاده براین درخیال استیلا وتوسیع حدود نیست . قرارداده است که تنها مواقع (کوك تپه) و(دنکل تپه) را استحکام داده جمعی ازقشون روس بسمت قراولی پاسکاهداری آنجاها کماشته شود .

روزنامهٔ (دیلی نیوز) بموجب تلکرافنامهٔ اخبارنکارسمت آسیای میانی مورخ دهم کانون ثانی میکوید ترکانان (تکه) پس از شکست خوردن درموقع (کوك تپه) درصدد اینهستند که بجانب (مرو) وخاك ایران هجرت نمایند .

اخبارنامهٔ (اژانس روس) میکوید . اینکه شایع شده بود سفیرانکلیس مقیم پترسبورك ازدولت روس سؤال نموده است که منتهای توسیع حدود روس درسمت آسیای میانی تا کجا خواهد بود ونقطهٔ آخری که دولت مشارالیهادرآنسامان مطمح نظر خود نموده است کجاست ازقبیل اراجیف و بی اصل است . مقصود دولت روس ازاین جنك که برضد ترکانان بازنموده است تنها خاطر جمعی دادن کاروان تجارتی که بخیوه وسایر شهرهای آنصفحات تردد میکنند بوده است . ودرجهٔ سود مندی ونتایج این ظفر یابیها که لشکر روس را دست داده است منوط بورود اطلاعات کامل ازجانب جنرال اسکوبلف و بودن کثرت نقود دردست وزیر جنك روس است .

اخبارنامهٔ (تاکبلات) منطبعهٔ وین ازحرکات جنکجویی یونانستان سخن بمیان آورده ضمنا میکوید . تاازجانب دولتهای بزرك برای انجام دادن مسئلهٔ حدود یونان بطور قطعی تدابیر مؤثر واقدامات کافی بکار برده نشود دولت یونان بقوت اقدامات دیپلوماتیکی ازحرکات رزم خواهی خود صرف نظر نخواهدنمود .

﴿ وضع اعدام حکومت چین ﴾

ازجانب خاقان چین هرکاه قتل یکی از وزرا وصاحب منصبان منظور بشود اجرای این فقره درنهایت ملایمت ونوازش بعمل میاید . چنانکه شخصی که بموجب ارادهٔ خاقان قتل او لازم میاید اوامرخاقان را بعنف وسختی با وتبلیغ نمی کنند بل ازجانب خاقان چین درنهایت لطف نامهٔ باونوشته شده درجوف نامه ریسمان نازکی که ازحریر بافته شده است کذاشته میشود درنامهٔ مذکور نخست سوابق خدمت ونیکی وصداقت شخص منظور

یکان‌یکان یاد وخاطرنشان میشود وضمنا خاقان ازهمهٔ اطوار وکردار او اظهار خشنودی کرده درمقابل‌مکافات خدمات او ازخاقان‌امرورخصت داده میشودکه بدست خود ریسمان بکلوی خود بیندازد تاخفه بشود . شخص منظور نیز جواب‌نامهٔ‌خاقان‌رادرنهایت احترام نوشته‌باجرای اوامر خاقانی بصلب واعدام خود راضی میشود .

(وقت)

(تلکرافنامه‌ایی است که‌درروزنامه‌ای‌اروپ دیده شده است)

از پترسبورك بتاریخ ٢٦ کانون‌ثانی‌فرنکی (مطابق ٢٧ صفر) نوشته‌اند بموجب‌اطلاعات موثق دولت روس دو ماه پیش از این بدولت انکلیس خاطر جمعی داده بودکه . پس ازتادیب ترکانان (تکه) موقع (کوك تپه) را عساکر روس استیلا نموده از عزیمت به (مرو) نیز صرف‌نظرکرده بسواحل دریای‌خزر برگشته عملیات راه‌آهن‌را نیز درآن‌صفحات‌تعطیل‌خواهد نمود .

اکنون وقت آن رسیده‌است که دراینباب دولتین مشارالیهما دوباره بمذاکرات پردازند . در مقابل وعدهٔ‌خالی کردن دولت انکلیس (قندهار) را صدق وکذب این وعدهٔ دولت روس نیز که درباب خالی نمودن بیابانهای ترکانان داده بوددراین‌زدیکی همکنانرامعلوم‌خواهدشد .

اخبارنامهٔ (ژورنال دوسن پترسبورك) مینویسد . بیاناتی‌که ازجانب (لوردهارتنتون) وزیرمستملکات هندوستان‌درکاغذمورخ ١١ ماه تشرین‌ثانی گذشته بوالی‌هندوستان‌نوشته وفرستاده شده‌است‌مشعر براین‌بوده‌است که . پارهٔ‌ملاحظات ممکن نیست درباب قوت‌دادن مناسبات دوستانه که در میان دولتین انکلیس وروس اکنون درجریان‌است خدمت نمود .

ازلندن بتاریخ ٢٩ ماه کانون ثانیٔ فرنکی (مطابق سلخ صفر)مینویسند . بملاحظهٔ‌ظفریابی قشون روس درموقع (کوك تپه) دستورالعملی ازجانب وزارت خارجیهٔ انکلستان پیش ازوقت برای فرستاده‌شدن‌به (لورد دوفرین) سفیر انکلستان مقیم پترسبورك نوشته‌شده‌بودکه بموجب آن دستور العمل ازدربار روس دراینباب ایضاحات خواسته شود لهذا بمجرد وقوع غلبهٔ‌لشکرروس برترکانان وضبط موقع (کوك‌تپه) دستورالعمل مذکور بسفیر مشارالیه فرستاده شده است .

باقتضای مندرجات دستورالعمل مذکور (لورد دوفرین) ازدربار روس ازبیاناتی که‌در بارهٔ ترکستان دارند ایضاحات خواهد خواست . درصورتیکه ازجانب وزارت خارجیهٔ روس بسفیرمشارالیه دراینباب‌ایضاحات کامل‌داده نشود وجواب کافی حاصل نخاید بدون واسطه‌بحضور اعلا حضرت ایمپراتور روس رفته خود ایمپراتور مشارالیه‌را دراین‌خصوص استمزاج خواهد کرد . ازایمپراتورمشار الیه تامینات خواهد خواست که‌اراضیٔ ترکانان‌را ضمیمهٔ ممالك روس نخاید وازلشکرکشی بجانب (مرو) صرف نظر نماید . واین‌فقره‌نیز مانند ضبط (خیوه) نشود که‌در آغاز در بار روس اظهار نمود که‌مقصود دولت روس ازاستیلای خیوه توسیع دائرهٔ تجارت وامنیت راههااست نه‌توسیع حدود وضبط ممالك . حال آنکه‌درثانی خیوه‌را ضبط وضمیمهٔ‌ممالك خود نمود .

﴿ شدت لزوم علم وتربیت دراسلام ﴾

درداخل حوزهٔ دین مبین‌اسلام مذاهب مختلفه موجود است ولی جمیع طوایف‌وفرق معلومهٔ اسلامیه اساساً درتوحید باری متحد وبخاتمیت سیدالانبیا مقر و معترفند .

خواه عرب وعجم خواه ترك وهندی‌ویاکرد ودیلم باشد همه درآداب واخلاق ومراسم‌وعادات موافق ومتفقند . و بواسطهٔ ارتباط دیانت واشتراکشان دراستعمال لغات عرب شیوهٔ شعر وانشاء وروش تقریر وتعبیر انشان بسیار مشابه بیکدیگراست . چون منشاء ادبیاتشان یکیست حسیات ومذاق ومشرب‌وسلیقه‌هاشان خیلی نزدیك‌بهم‌است . درجمیع ممالك اسلامیه بناهای عمومی مثل مسجد وحمام وکاروانسرای وچارشو و بازار وتکایا وزوایا مشابه وقاعدهٔ تنزه وتفرج وطریق اختلاط وتماشات ومعاشرتشان مطابق است .

خلاصهٔ مطلب این است که بجز اختلاف نسب و قومیت وزبان دیگر درمیان طوایف کثیرهٔ اسلام هیچ فرقی نیست .

ازهمین اتحاد اخلاق وآداب واعتقاد وحسیات عمومیهٔ اسلام مرد منصف عاقل بخوبی میتواند استدلال کردکه البته منافع این طوایف مختلفةالنسب متحدالحسب نیز بایدیکی باشد .

پس‌روی سخن بسوی جمیع مسلمین موحدین است .

امروز جمیع بنی‌نوع انسان ازسه‌سوی روی بمبدأ آورده‌اند . قسم عظیمی ازاین اشرف مخلوقات ونخبهٔ موجودات بکثرت آلهات معتقد . وقسم دیگر محضا بسبب اعتقاد تثلیث درعالم نصرانیت منفردمانده . قسم ثالث موحدین‌اند . که‌زردشتیان بجهت عقیدهٔ توحید شان و یهود بسبب توحید ومتشرع بودنشان‌میتوان گفت که‌مایل بسوی اسلامیت‌هستند .

آیاسبب چه‌بودکه دوازده عصر متوالی این امت‌موحده ازهرجهت برفریقین بتپرست‌ونصارا فایق وغالب بودند .

یحتمل کسی ازروی نادانی بگوید که‌آنوقت غلبه وتفوق ایشان ازقوت‌دین‌بود . درجواب خواهیم گفت شکر خدارا که‌آن دین‌مبین باسمان رفع‌نشده‌است . مکمل و بی‌خلل بمارسیده‌است . تغشیش وتحریف کتب سایر ادیان حتی ازجانب متمسکین آنها ادعا میشود ولی فرقان مقدس رسول امی کاهی کرفتاراین‌کونه‌آفتها نکشته است . وصنعت طباعت آینده راهم بخوبی تأمین نموده است .

قوهٔ‌دینی‌مانند مادیات‌جسمانی‌نیست که‌پذیرای بیشی و یا کمی باشد . حق همیشه حق و باطل همیشه باطل‌است .

مقصداین‌است که‌اسلاف‌ما بغیر ازنعمت دین مبین‌یك مزیت دیکرهم داشته‌اند . بتحقیق برآمده به‌بینیم آن مزیت‌چه بوده‌است ؟

بلی‌آن مزیت ازتاریخ عمومی اسلام بخوبی تبین مینماید .

زمان اقتدار نیاکان‌ما زمانی بود که‌شرق وغرب محتاج علوم وصنایع وامتعه واقمشهٔ‌ما

بود ند • جیـع متفننین بت پر ست ونصـارا مخترعات مارا اقتبـاس نموده شرایع وقـوانین وادبیات مارانقـل وترجمه مینمودند وحتی هنـوز هم مشغولند • یك فرنکی بایستی بچه صعوبتها وباچه تدبیرها کاهی به تبدیل زی وقیافت و پارهٔ اوقات بتغییـر مذهب ومشرب داخـل ممالك ماشـود تاآداب واخلاق وعـلم وهنر وصنایع وفنون نمان را تجسس وتحقیـق نموده برای ملك وملت خـود ارمغان به برد • (ومالامروز غیرت اینکه یك لقمه ازخوان حکمتی که نه مانع ونه حاجب دارد بچشیم ندار یم) بلاشك درآن زمانها طبیعت مربی وحاکمی بهتر ازاسلاف ماندا شت که بکار ترقی عالم انسانیت بکمـارد • ودرواقع امانت را باهلش سـپرده بود •

دولت وخزاین آسـیا وافریك و بحر محیط هنـدی همه د رقبضهٔ تصرف اجدادما افتاد • همهٔ نفایس وجواهر روم وایران ومصروسوریه و بابل وهندوسـتان وترکسـتان درانداك زمانی بمسلمانان منتقل کشت •

قوهٔ بحر یشـان نیز مانند قوهٔ بر یشان بحر قلزم و بحرالعرب و بحر فارس و بحرروم ودر یای سیاه وبحر خزررا باکمال شوکت ومهابت استیلا نموده بود •

درمدت دوازده عصر ایقد ر سـلطنتها در اسلام بر پاودر یك عصر بعضاً چندین حکمداران مسـتقل بااقتدار درشرق وغرب دنیای معلومه بسـاط عدل وداد کسـتردند • بهوای ریاست وسر وری منازعت ومقاتلتها کردند ولی کاهی ازملل غـیرمسلمه ظهـیر ومددی نطلبیده اند • و برضدهم باغیر مسـلم عهدو پیمان نبسته اند • اسلحه وآلات حرب اسـلامیان دراین همهٔ مدت ازاسلحهٔ جمیع سلحشو ران جهان برتر ومدهشـتر بود • بیکا نکان د راقصی زمین بجماعت قلیلی ازاسـلامیان جرأت تعـدی نداشـتند • هدایا ونفـایس جمیع روی زمین وارد بارکاه سـلاطین اسلام مینشد •

آیادراین صدسـال آخراین امت را چه شـد که یکبار ذ لیـل وز بو ن مخـاصمین کردیدند ؟ نصارا بجـای خود بماند • بت پرستان ژاپون چرا باید امرو ز برمسلمانان روم وایران درمدنیت تفوق داشته درصنعت وکمال وثروت پیش افتاده باشند ؟

ایابعلت نفـاق چنین واقع شـد ؟ خیر !!! درهیچ عصری نفاق وشـقاق دراسلام کم نبوده است • واین مدعا تابحدی واضح است که حاجت باحتجاج ندارد •

بلی نفاق باعث بی اعتدالی امور داخلی اسلام شـده است • ولیکن منازعات میان دوسلطنت و یاحکومت اسـلامیه باعث سر رشـتهٔ مداخلهٔ بیکانکان نمیتوانست شد • بجهت اینکه طر فین را در بارهٔ بیکانکان عقیده واعتمـاد یکی بو د لهذا بیکانه یارای مداخله ویاتوسـط درمیان دوطائفه اسلام نداشتند •

شـاید بر خی ا ز بدخواهان اسـلام بکو یند (چون مسلمانان متعصبند وسخت کیری بر رعیت غیر مسلمه میکنند ازآنجهت مداخـله وتغلب بیکانکانرا بخود دعوت نموده اند) •

این نیز قـولی است واهی بجهت آنکه هیچ یك ازفر یقین بتپرست ونصارا بقـدر اسـلامیان حر یت دین ومذهب وتجارت بتابعین خود نداده اند • ودلیلش هم مانند آفتاب ر وشن است • یکبار نظر بچین وار وپ بینـداز یم و بعد ازان برکشـته ازاقصی ترکستان تاانتهای حجاز و بحر (بنکاله) تاجبل الطارق را بنظر مقایسه درآور یم همین سیرجغرافی از برای اثبات مدعا کافی است •

درهمه جای ممالك اسـلام معابد کبر وهنود ونصارا و یهود بر پا ولسان ودبستان ودسـتکاه قلم وکتابشان بجا وآداب وعادات وجشنهاشـان بقرار مجری است • ولی درهمـهٔ چین وار وپ معـابد ومجامع خارجی وجمعیت و یاقرا وقصبات طوائفی که ازدین آنان بیکانه اند به ندرت یافت میشود •

پس باعث این همهٔ ضعف وکسالت اسـلام چیست ؟ وعلت اینکه ازصدسال باینطرف سال بسال اعدا ازاسـلام ممالك غصب میکنند واز هرسـوخون مسلمانانرا میر یزندچه ؟ آیا کسی میتواند آن خونهائی که نامسلمانان درمدت این صد سـال ازمسلمانان روم وایران وترکستان وقفقاز ولزکی وترکما ن وغیره وغـیره ر یخته اند بخمین بیاورند ؟

این همهٔ خون مو حدین دراین یك عصر آخر ین آیادرائنای تجاوز ویادرحالت تحفظ ر یخته شد ؟

دراینکه این همهٔ ضعف وتنزل و بی جهت خون فشـاندن اسـلام بعلت غفلت ازتر بیت و بی قیدی درتعمیم وتکثیرعلم است حرفی نیست • مارانه اختلاف مذهب ونه تعصب باین روز انداخته است بلکه باعث بدبختی این امت مرحومه این است که جهل را برعلم مرجح داشـتند • و بدین علت بغیرت وحمیت دینیه ومليه شان کسل طاری وساری کشت • وعصرا بعد عصر اعدا از بیم صولت ایشـان هرنوع وسایل مدافعه وغلبه را تحری و باکمال کرمی درعلم ودانش که ازما اقتباس کرده بودند ترقی نمودند •

برعکس ما مسلمانان از ر وی جهالت ونادانی نفع را ازضرر وخیر را ازشر تفر یق وتمیز نداده اندك اندك بدام حیل ودسـایس بیکانکان کرفتار آمدیم • وهنوز برنخورده ایم که تاجهل را به نفی ابد ازمیان خـودمان دور نکنیم کر یبـان ترقی اسـلامیت را ازچنك تعـدی بیکانکان خـلاص نتوانیم نمود •

اکر مسلمانان یکبار بکمال کرمی درصدد تر بیت وتعلیم خود برخیز ند هنـوز بیست سـال مرور نکرده عقول فلاسـفهٔ اروپ را به وله وحیرت خواهند انداخت • بجهت آنکه مقتضای طبیعت ملك وملت وموجبات حکمت اسـلامیه معـلوم ومسلم جهان است •

دراین عصر مدنیت کسیکه قوت بدن و بلندی بالا وتمامی خلقت استعداد تر بیه وتعلیم را داراست • مقتدر غلبه نمودن براعدای ذوفنون نتواندشد •

امروز تمامی خلقت وفرط شجاعت افغانیان وترکمانان ولزکیان وتاتار وغیره وغیره راهیچ قومی منکر نتواندشـد • اما حال ایشـانرا بافرنکیان هرروز مشـاهده میکنیم بجز مغلوبیت وخرابی واسارت دیکر راهی از برایشان باقی نمانده است •

اینها همه نتیجهٔ جهل ونادانی است • دیانت واعتقـاد امری است ورای اغراض نفسـانی وتغلبات جسمانی واوضاع طبیعی • کافر محیـل زود برمسلمان صافدل وشق دانا بسهولت برصالح جاهل غالب ومسلط میتواند شـد •

قوت وسلطنت وترقی درامور دنیوی معیار حق ویا باطل بودن دینی نتواندبود قوت وسلطنت وعلم معیار سعی وغیرت ملت است •

همین عقب ماندن ما مسلمانان درامور دنیوی

وترقی ظاهری دلیلی است کافی که مسلمانان خواهش وهوس فراگرفتن علم وحکمت را که تحصیل آن ازاختیارات دینی بل واجبهٔ ذمت همت ایشان است ندارند ودوستدار فنون وصنایع نیستند . واین تجنب ایشان ازاکتساب معلومات کونیه سبب مستقل ضعف واضمحلال اسلام کشته است .

تعجب دراین است که باوجود اینکه بسیاری ازعقلای این امت بدین مطلب برخورده وچند سالی است خیالات وملاحظات خودرا بهر زبان وبیان بوسایط متعدده نشر واشاعه مینمایند هنوز اقلا مکاتب محله‌ها باشد درمیان مسلمانان اصلاح نشده است . درشهرهائی که پنجاه شصت هزار نفوس دارد پانصد نفرشاگرد مکتبی یافت نمیشود . دردوایر بعض حکومات اسلامیه ازده نفر مأمور دونفرش باسوادنیست . ضبط وربط واحتساب وقوهٔ لشکری همه درکمال هرج ومرجی ودیعهٔ دست جهلا کشته است .

این همه بجهت آن است که علم وعالم وحکیم وحکمت را خاروبی مقدارمیدارند بسیارسر کردها وصاحبان مناصب عالیه درمیان اسلامیان یافت میشوند که بقدرانکه اسم خودرا بنویسند سواد وچندانکه قضیهٔ معقولی را بفهمند اذعان ندارند . این کونه بزرکان ازبرای ملك وملت بجز خرابی واز برای امت بجز جاهل ماندن دیکر چه نفعی خواهند داشت ؟

باید اساس تعلیم وتدریس قدیم از بیخ وبن برهم خورده از سرنو قاعدهٔ کذاشته شود وهر عاقلی خواه غنی خواه فقیر خواه وضیع خواه شریف در آموختن خط وربط مجبور ومکلف باشند . واین حرکت درجمیع ممالك اسلامیه باید بچنان کرمی تمامی شروع بشود که دول وحکومات اسلامیه دیکر وقت از برای معاملات خارجی نداشته باشند .

یقین باید دانست درملك ده نفر عالم وحکیم قوت یك کرور لشکر را دارند . پس هردولتی که میخواهد صاحب این چنین قوهٔ معنوی شود باید ازاخراجات وزارت جنك بریده بلوازمات وزارت علوم صرف کند .

ده نفر صنعتکر کامل ازبرای شهری بسیار بهتر ازصدنفر شاعر ماهر وتاجرجاهل است که هرکدام صاحب دوکرور باشند . پس هردولتی که میخواهد بیات وتجارت را ترقی بدهد باید فلسفه وصنعت را اول بکمال برساند .

یکی ازبدبختیهای اسلام اقبال پرستی رؤسای جاهل است واین کروه بغیر ازکسانی که واسطهٔ اقبالشان توانند شد دیکرکسی را درعالم بختیار نمیتوانند دید وکسی را ازخودشان برتر نمیخواهند . حتی حامیان خودشان را که سبب اقبالشان میشوند بعد ازحصول مقصد شان ازمرتبه وحیثیت انداختن میخواهند . آیا تابعان وزیر دستان این مستبدان جاهل چکونه پیشرفت نموده نایل شرف تمدن توانند کردید ؟

فکر وتدبیر هزارجاهل بافکر وتدبیریك حکیم مساوی نتواندشد .

حکیم منتظر فرصت میشود . مردفطین فرصت را ایجاد میکند . مردکارکن چالاك از فرصت فایده میبرد . اما مرد کسل وتنبل فرصت را ازدست بدر میکند .

امروز عبرت واسباب انتباه بحدی زیاد است که ممکن نیست کسی ادعا کند که عقلای اسلام ملتفت این احتیاج مبرم عالم اسلامیت نیستند . ولی صدحیف که درسرکارها بیشترجهال مسلطند وقول حکما واهل تجربه هرکز مسموع نیست .

اکر دیانت اسلام باعلم وحکمت جمع آید آنوقت معلوم خواهد شد که عالم اسلامیت چکونه بر عالم بت پرستی ونصرانیت فایق وغالب خواهد کشت .

فطانت ودرایت امت عبارت ازعلم ومعرفت آن است وقلب آن امت اخلاق عمومی است . اکر امتی ازحلیهٔ علم وهنر عاری باشد البته فهم وزکای آن نیز بدان نسبت خواهد بود . وهرکاه اخلاق امتی فاسد شود حسیات وآرزوهای آن امت نیز فساد بهم خواهد رسانید . لهذا بجای علم جهل را وبجای عدل ظلم را دوست خواهند داشت .

جهل بامسلمانان بدرجهٔ درمیان مخالفین مشهورشده است که آنی ازمداخلهٔ بیکانکان آسوده نمی مانیم . وسبب این مداخله‌ها همین است که بما میکویند . (چون شما درفلان خصوص ویا مطلب علم ومسررشتهٔ ندارید ماناچاریم که درآن مطلب مداخله ونظارت نمایم) وهمین مداخلهٔ فضولی ایشان بیشتر از جهالت خود مان سبب تنزل وخرابی مامیشود .

(کونت سکور) که یکی ازحکمای فرنکستان است میکوید « فساد داخلی چون دردسراست (نمیکشد ولی مضطرب میدارد) اما مداخلهٔ بیکانکان مانند زخم کلوله مهلك است »

حال اکر هلاکت وانقراض خودرا دوست نداریم ناکزیریم ازاینکه مانع مداخلهٔ بیکانکان شویم . واینهم امکان ندارد مکر بفراکرفتن علم یعنی تکثر وتعمیم دبستانها ومدرسه‌ها درجمیع شهرهای اسلام وتأسیس دارالفنونها درشهرهای مرکزی . والا بغیرازاین دیکر امید فلاح ونجاتی ازبرای ماباقی نمانده است .

دیکر تیر وشمشیر وخنجر بکار نمی آید واز برای فلسفه وحکمت که ازیونانیان قدیم واجداد سابقین برای ما یادکار مانده اند قدر وحیثیتی باقی نمانده است . دانستن ونادانستن آنها دیکر برای ما مساوی است . سالهای سال در ملك خراسان ذات حکمت سماتی چون مرحوم حاجی سبزواری میزیستند وهمهٔ همتشان را بتربیهٔ جهال کماشته بودند . ولی حیف که درشهری که آن حکیم کامل ساکن میشد هنوز یك (طلومبه) برای سهولت آب کشیدن (اختراع بجای خودبماند) اقتباس نکرده اند . چه حکمت یونانیان عقیم است تولد خیری ازبرای ملك وملت نمیکند .

واقعا حکمت عتیق کشتی را ایجاد نمود اما حکمت جدید آنرا بواپور تحویل کرد . حال کدام بی‌شعور میتواند بکوید کشتی بادی بواپور مرجح است . بهمین دلیل هیچ بی عقلی نخواهد کفت که مذهب فلاسفهٔ قدیم بر اصول حکمت جدید فایق ومرجح است . وصحت وسود آن از این بیشتر است . البته قند مکرر روس ازشکر سیاه مازندران بمراتب الطف واعلی است .

حکمت جدید باحکمت قدیم اساساً هیچ فرقی ندارد فرقشان همین است که حکمت قدیم ازنیشکر شکرسیاه بیرون آورد وفلسفهٔ جدید آن شکرسیاه را مبدل بقند مکرر میکند . حال اکر کسی بکوید قند سیاه را کذاشته پی آموختن قند مکرر رفتن مرا لازم نیست در جواب این چنین معترضی اختیار سکوت میکنیم .

﴿ مصلحت دید من آن است که یاران همه کار ﴾
﴿ بکذارند پی دانش وحکمت کیرند ﴾

امضا
(م۰۰۰۰افشار)

﴿ بقیه ازکاغذ خراسان که درباب وضع ﴾
﴿ ترکانان بادارهٔ اختر رسیده و درنسخهٔ ﴾
﴿ هفتهٔ گذشته درشمارهٔ (۷) نوشته ﴾
﴿ شده بود . ﴾

پس ازگفتگوی زیاد ترکانان (تکهٔ) مرو نشین پیشکش جزئی داده انعام وخلعت کلی گرفته اردو ازآنجا عقب نشسته رو بمشهد مقدس درحرکت آمد . وطائفهٔ (سارق) که باستظهاری اردو باترکانان تکه ازدرمخالفت برآمده بودند بعد ازمراجعت اردو بمرور زمان ازتعدیات (تکه) بستوه آمده عاقبت الامر مطیع و منقاد آنان گردیدند تااینکه تقریبا بیست سال پیش ازاین مرحوم (حشمة‌الدوله) بایالت خراسان نامزد شده باجمعیت کثیر ازسواره و پیادهٔ قشون عراق و توپخانهٔ معتبر بااستعدادات کامل بریاست و پیشکاریٔ (قوام الدوله) داوطلب فتح(مرو) شد . چون درنظر اولیای دولت چنین وانمود کرده بودند که خوانین ورؤسای خراسان بملاحظهٔ حفظ منافع خودشان درتسخیر (مرو) مساعده مینمایند ومرحوم سامخان ایلخانی نیز دراین اوقات ناخوش بوداین است که ازرؤسا وسر کردکان خراسان که ازوضع آنسامان اطلاعات کامل داشتند احدی را بهمراهی اردو نبردند وعلاوه برآن درحالتیکه درمیان صاحب منصبان بزرك اردو نیز اختلاف بود واز یکدیگر تمکین نمیکردند بااین وضع اختلاف بخاك (مرو) که هرکز ندیده بودند داخل شده تاآنکه خسارت زیاد دیده بی هیچ ثمری ازاین سفر سراپا ضرر مراجعت کردند . وازآنوقت تاکنون که سال ۱۲۹۸ میباشدسانحهٔ تازه در(مرو) رخ نداده است .

پس عنان خامه را ازآن نصوب منعطف نموده لازم میداند که شرزمهٔ ازاهالی تراکمهٔ (اخال) که همه کوشها منتظر شنیدن آن است بیان نماید . بعدازآنکه دولت روس فتح ترکستان و (ماوراء النهر) را نمود بخیال فتح (خیوه) افتاده بسهل ترین وجهی خیوه را مفتوح نمود و بجهة آمد ورفت او بخیوه نزدیکتر راه او ازدریای خزر بود که از(بلخان) ازکشتی درآمده بخیوه آمد وشد نماید .

بعدازتحقیقات زیاد مهندسین وعقلای روس بدقت نظر معمول داشته دانستند که تا (اخال) و (مرو) درتصرف دولت روس نیاید امر ترکستان درست پیشرفت نخواهد کرد گذشته ازاین بجهت رسیدن بافغانستان وهندوستان نزدیکتر وهموارتر ازاین راه دیگر ممکن نیست وچون اخال همیشه داخل درخاك ایران ومملکت خراسان بوده است بجهت پیشرفت این مقصود تدبیری اندیشیده بوزیر مختار خود که مقیم در باردولت علیهٔ ایران بود اذن داد بهرتدبیری که باشد سندی ازدولت ایران بجهت تصرف خاك مرو بدست بیاورد چون اولیای دولت هم چندان ازنقشهٔ این صفحات اطلاع نداشتند ووزیرمختار دولت روس عنوان کرد که بواسطهٔ آمد ورفت قشون وتجار از دریای خزر بخیوه لابد آنطرف رود اترك که هیچ آبادی ندارد باید درتصرف ماباشد اولیای دولت هم یاسنجیده یانسنجیده این امررا امضا داده سند دولتی دادند . وچون ولایت اخال درسمت شمال ومشرق رود اترك واقع است . بموجب آن سند حق تصرف یافتند حتی ادعای بعضی ازکوهستانهای(بجنورد) و(قوچان)را که درشمال رود اترك است اکر بنمایند جادارد شش هفت سال قبل که ابوالحسن خان پسر شجاع الدوله ایلخانی ایل (زعفرانلو) را بدربار اعظم احضار نمودند حضرت اشرف سپه سالار اعظم ووزیر امور خارجیه که خود مشارالیه را حسب الامر احضار نموده ودرمنزل وحمایت خود اورا واردکرده بود واورا بواسطهٔ قرب خاك تراکمه اخال بصیر میدانست وپیوسته درسرحد نشو ونما کرده بود وضع وحالات تراکمه را از مشار الیه استفسار نمود وکماهوحقه اطلاعی کامل حاصل کرد . بعد بجهت آنکه هر روز ترکمان (اخال) سرحدات را نتازدواز حرکات وحشیانه دوری بجوید . ابوالحسن خان متعهد شد که ترکمانان اخال را درتحت اطاعت دولت علیه درآورد سپهسالاراعظم احکامی چندکه مشتمل برامیدواری تراکمه بود بمشارالیه داده وضمنا وکالت اورا مستقلا ازطرف دولت توضیح نموده اورا بخراسان معاودت دادپس ازآمدن ابوالحسن خان بقوچان آدمی نزد رؤسای (اخال) فرستاده ازکیفیت اطلاع داد چون آنهارا امیدوار ومایل بدولت دید بجهت تمشیت این کار بجانب (فیروزه) که یکی ازسرحدات بزرك قوچان است ودریکفرسخی خاك اتك واقع است رفتند تراکمه را ازخوانین وسرداران وریش سفیدان واعیانان ایشان باکمال میل وشوق وشعف قریب چهار پنجهزار نفر بفیروزه آمده قرارشد که تماما درتحت فرمان وقید رعیتی دولت علیه بشرایط ذیل درآیند .

اولا اینکه بیست پنجنفر ازخوانین و بزرکان آنها بعنوان کرو همیشه بدربار اعظم مقیم باشند .

ثانیا یك صدنفر ازمعتبرین برسم غلام رکابی درمشهد باشند .

ثالثا هزار سوار ازآنهارا مثل سوار خراسانی دولت مواجب بدهد وآن هزار سوار همیشه مهیا باشند بهرجا که دولت فرمان بدهد حاضروآمادهٔ اطاعت باشند .

رابعا یك نفر حاکم ازجانب دولت بانضمام پنجاه نفرعمله دروسط اخال همواره مقیم وحکمران آنها باشد . ودویست خانوار ازرؤسای جمیع طوایف تراکمه دراطراف خانهٔ حکومت باشند که اوامر ونواهی حکومت راهمه وقت حاضروحامی باشند .

خامسا هرگاه ترکانان تکهٔ مروی حرکات وحشیانه بکنند ودولت بجهت کوشمال آنها قشون مأمور کندترا کمه اخال بهیجوجه بحمایت ترکانان مروی حرکت نکنندودولت هم سوارهٔ اخال را برضدمروی مأمور ننماید .

سادسا یکباره دست ازتاخت وتاز کوتاه نموده بهیچ طرفی ازاطراف نتازند که اکر یکی ازآنها برخلاف تعدی بکند اورا دست بسته بایالت خراسان روانه دارند .

سابعا اکرکسی ازسرحدات خراسان بخیال فتنه وفساد پناه بآنها برد باید حمایت ازاونکنند واورا جوار ندهند بلکه اورا کرفته بایالت خراسان بفرستند وهمچنین شرایط دیکری که نکارش آنها موجب تطویل است . بعد براین شرایط همه تراکمه قبول وراضی شده واین شروط را بایمان واحلاف مغلظه تاکید کرده علاوه قرآن مهرنموده یك صدنفر ازمنتخبین ونجیبین رؤسای اخال ازمیان آنجمع حاضرشدند که بجهت انجام این امر مهم همراه ابوالحسن خان روبدربار اعظم بروند دراین اثنا کاغذی ازجنرال لماکین سردارقشون روس مأمور خیوه برضد انجام این خیالات رسید .

(باقی دارد)

طاهر